

Efterår 2017: Decibel, Hotel Legoland

En usynlig funktionsnedsættelse? Identitetsdannelse og opfattelsen af "at have et handicap", når man er barn/ung med høretab

Herunder fokus på:

Hvad skal I som forældre være opmærksomme på, i forhold til jeres barns:

- trivsel
- sociale og personlige udvikling
- identitetsudvikling
- selvaccept

Det følgende materiale er udformet af psykolog Camilla C. Bechsgaard, på basis af litteratur og egne erfaringer. Kilden (CCB) bedes altid angivet, hvis materialet bruges direkte i andre sammenhænge. Tak 😊

Præsentation af foredragsholderen:

Camilla Carlsen Bechsgaard, psykolog siden 1999

- PPR-psykolog
- Privatpraktiserende psykolog: terapi, supervision, kurser og børnesagkyndige undersøgelser.
- Forfatter, foredragsholder og blogskribent (bøger: "FamilieFred med dine Forældre" og "FamilieFred med dine voksne børn")
- Se www.psykologviden.dk
- Digital udviklingskonsulent i psykiatrien
- Nu: leder for CSM-Syd i Odense

Erfaring indenfor hørehandicap-området:

- født med hørenedsættelse på 80-85 dB.
- fra 1996 til nu: **foredrag/kurser** om hørelse, identitet, selvaccept, sorgproces mv for fagpersoner (læreruddannelsesforløb), forældre, bedsteforældre og hørehæmmede i forskellige grupperinger (børn, unge, erhvervsaktive, døvblinde mv).
- Fra 2000 til 2003: aktivt medlem af den københavnske afdeling af Hørehæmmet Ungdom (HU)
- Fra 2004 og frem til 2008: hovedarrangør af tre større temadage for erhvervsaktive hørehæmmede i Odense og Middelfart.

Hvordan ER det at have et hørehandicap? Ingen "færdige" svar..

- Alle kræfter bliver brugt på at høre, og fylde huller ud i det der mangler.
- Det er ofte lettere at overse/undervurdere en 50 dB hørenedsættelse end en 90 dB!
- Der er over 50 forskellige faktorer der har indflydelse på hvor god tale- og lydopfattelsen er i en given situation....
- Min oplevelse- og andres: Man fokuserer alt for meget på hvad barnet/den unge KAN høre, i stedet for det det IKKE kan, i en misforstået "positiv" tænkning.
- Det bliver et nederlag ikke at kunne høre trods alle hensynene...!!

Konkrete konsekvenser af en hørenedsættelse kan fx være:

Fagligt:

- svært at følge med i gruppediskussioner
- vanskeligt at tage noter og se på læreren samtidig
- støj er sværere at frasortere, fordi man ikke ved om det er til én selv eller en anden (forstyrres hyppigt i fagligt arbejde)
- bliver hurtigt træt i lyttekrævende situationer

Socialt:

- svært at aflæse hvad der foregår i børne-/ungegruppen
- socialt akavet, kan mangle adfærdsnormer
- hurtige aftaler og bemærkninger overhøres
- malplacerede spørgsmål og bemærkninger fra den HH vækker "undren" eller latter hos de andre
- generel viden om hvad der er "tjekket" er sværere at fange (=social oplæring)
- følelsesmæssige nuancer udtrykt igennem sproget overhøres, ironi fx
- fester med larm, dårlig belysning og mange mennesker er stort set umulige

Hørehandicap i sammenhængen:

- Vigtigt ikke at se hørehandicap som det eneste man skal fokusere på; der er mange ting i systemet rundt om barnet der har indflydelse på udvikling og trivsel!
- Alle tingene spiller gensidigt sammen; barnets forudsætninger, familiens (forældre/søskende), større familie/venner, skole/børnehave og samfundssystem (kommunen fx).
- Derfor kan HH børn ikke tages "over én kam" (som alle andre børn heller ikke kan), men der er stadig nogle fællestræk i livssituation og udfordringer som optræder ofte.
- Man er ikke på en "bestemt måde" på grund af sit handicap, men fordi flere faktorer spiller sammen - og derfor skal en eventuel støtte også gives på flere niveauer samtidig.

Signaler i forhold til det hørehæmmede barns trivsel- i skolen og hjemme

De åbenlyse:

- personlig fremtræden (glad, trist...?)
- fagligt standpunkt i skolen og deltagelse mundtligt
- venner i klassen og i fritiden/mobning/popularitet ved gruppevalg
- ordforråd

De meget mere usynlige:

- egen følelse af selvværd/identitet
- hvor mange kræfter bruges på at "være som de andre"? (= camouflage-strategier)
- forståelsen af de andre børns jargon og kommunikations-nuancer
- træthed efter skoletid/netværk uden for skolen?

Hvilke konsekvenser har hørehandicappet for barnets følelse af "hvem er jeg?"?

(Opbygningen af personlig identitet)

Identitetsopbygning: grundlaget for alle menneskelige relationer:

Identitet skabes ud fra det man adskiller sig fra andre med (rødt hår, venstrehandet, hørehæmmet)

Tankerne om én selv varierer efter situationer: "hvad gør MIG særlig i denne sammenhæng" (både positivt og negativt).

Identitet i hvad man er god til. Andre vurderes ud fra dette (jeg er god til sport, er de andre bedre/dårligere end mig?)

Identitetsfølelsen udvikles ud fra den adfærd man oplever sig selv vise "jeg er sød ved små børn = kærligt menneske"/ "stille i store grupper= genert og asocial" ... eller måske bare hørehæmmet eller stammer??

Identitetsopbygning: grundlaget for alle menneskelige relationer: (fortsat)

• Identiteten udvikles løbende i forhold til den **respons** der kommer fra andre: gik det her godt eller skidt? Kan jeg bruges...?

- Hvad betyder det for identitetsopbygningen, at der gang på gang vil være høre-relaterede nederlag?
 - Og hvad vælger rigtig mange så at gøre som løsning på dette?

"Hørehandicap og Camouflagestrategier": baseret på tekst af Anne de Bruyne, Holland

Børn og unge med hørehandicap kan opleve identitetskrise, især:

- hvis de er integrerede på normalskole i rent hørende miljø
- hvis hørelsen falder meget i teenageårene eller høretabet er kommet sent.

Man PRØVER at være hørende = camouflage! (eller søg på "social coping strategies")

De måder det kan ses:

- man lader som om man har hørt det hele.
- hele tiden på "overarbejde".
- svært ved at stille dumme spørgsmål - så ER man jo "dum".
- svært at fortælle om hørebehov, vil ikke vække medlidenhed
- tager mere hensyn til de hørendes irritation over gentagelsen end eget behov for at høre det igen
- frygt for at man er mindre værd på arbejdsmarkedet: skjuler høreprobl.

Ens opfattelse af hørelse bliver forvrænget:

lærer at gætte, lærer at fortrænge at noget ikke er hørt (skuffelse)

- gætteriet er udmattende, meningen smutter, man er på overarbejde → ond cirkel, hvor endnu mere misses.
- forsøg på at komme med i snakken ud fra stikord (i stedet for at kræve hele meningen) går galt, negativ feedback. Tier stille - lytter eller er helt stået af.

Forsvarsmekanismer:

- Illusionen om at høre godt skal bibeholdes, meget fortrænges "Det gør ikke noget, jeg hørte *det meste*"
- "Jeg hørte det ikke på grund af støj, fordi den anden mumlede eller ikke ville gentage → så kan det alligevel ikke betale sig at be' om gentagelse"

Forstyrret virkelhedsopfattelse:

- man føler sig godt informeret, tror det hele ER hørt: det endelige bevis på at man er "næsten-som-hørende" og kan kommunikere som dem.
- snakker selv hele tiden, for at styre samtalen og vide hvad der tales om. (Ikke smart socialt).

Konsekvenser for personlighedsudviklingen (når camouflage bruges):

- følelse af mindreværd pga hørehandicappet
- overvurdering af hvor meget man reelt hører
- brug af benægtelse/undgåelse som hyppigt forsvar
- angst og perfektionisme
- svært at være i bestemte sociale sammenhænge
- i yderste konsekvens: dårlig psykisk trivsel.

Det kræver et tæt samarbejde mellem forældre og fagpersoner at sætte fokus på camouflagestrategierne:

For dig som forældre er det vigtigt for dit barn, at du selv får arbejdet med:

a) Hvor langt er du/I kommet i jeres sorg-/ krisereaktion i forhold til det handicap jeres barn har?

b) Hvad er jeres grundlæggende værdier og mål for jeres barn? Ønsker I et "næsten-hørende" barn, der skal være så lidt handicappet som muligt, eller er målet et barn der har sit høretab som en accepteret del af sin identitet?

Dit barn kan blive fanget i et krydsfelt mellem den feedback han får hjemmefra og i skolen/børnehaven, hvis det ikke stemmer overens:

"hvor du dog klarer dig flot på trods af dit handicap, man lægger næsten ikke mærke til det mere"

eller:

"det er så dejligt at se hvor god du er til at have dit handicap med som en del af dig, sammen med alt det andet du også er!".

AFSLUTNING

Der findes ingen "rigtig" måde at være hørehæmmet...

Det vigtigste er at dit barn ikke begrænser sig selv ved:

- 1) At bruge alle sine kræfter på at overveje hvad "de andre" mon tænker om handicappet, og dermed forsøge at skjule det i de fleste situationer.
- 2) At blive fastlåst i enten *aldrig* at bede om de nødvendige hensyn - eller *altid* gøre det, på en måde der bliver ufleksibel og skaber afstand/irritation. Dvs. have flere strategier at vælge imellem.

Værktøjskassen skal være på plads!

"Giv dit barn frihed til at have sit handicap
med sig..."

Hvordan kan du arbejde med tankerne om at være anderledes?

- Den hørehæmmede gemmer sig: de andre tror der er noget i vejen med ham/hende - ser ned på hende - hun skjuler sig endnu mere.
- Selvfølelsen bevæger sig stejlt nedad, og bekræftes af de andres reaktioner.
- **Èn af de to medspillere i processen skal ændres, for at hele samspillet ændrer sig.** (Dvs., enten den hørehæmmedes tanker om sig selv, eller de andres tanker om ham/hende..)
- **Hvad kan du gøre?**

Følelsesmæssige udfordringer med et hørehandicap:

Du kan undersøge:

- Hvad er den HH's indre sæt af idéer og billeder af det at være hørehæmmet? (Fx; de negative tilbagemeldinger der er kommet fra andre børn bliver gjort til definitionen på "sådan er jeg".)
-
- - *Jeg er mærkelig*
- *Jeg kan ikke det samme som de andre*
- *Jeg er pinlig, når jeg svarer forkert- må hellere lade være med at svare.*
- *Det er bedst at lade være med at bede om hensyn, det synes de andre er irriterende (=JEG er irriterende)*
- *Fortæl evt barnet lidt om camouflagestrategier, og spørg om han/hun kan genkende det fra sig selv. Hvis der er andre med hørehandicap i bekendtskabskredsen, spørg fx om de bruger strategierne. Godt/skidt at gøre?*

Følelsesmæssigt arbejde (Fortsat)

- *Hvordan bidrager den HH selv til at gøre den fysiske mangel til en social forhindring? Det viser hvor der er ændringsmuligheder! (Forestilling vs. realitet: ja, der ER mange ting der smutter - men hvordan håndterer du det?)*
- *For eksempel: Man har oplevet sig selv eller andre blive grinet af ved dumt placeret kommentar, giver et tydeligt billede af "jeg ER dum, hvis jeg røber ved spørgsmål at jeg ikke har forstået hvad der foregår".*
- *Her kan I som forældre spørge detaljeret ind til: " hvad tror du Ida tænker, når hun kender dig fra en masse andre gode situationer- hvad tror du Magnus, som du ikke kender så godt, vil tænke om dig?"*
- *Eller: "Hvis du er sammen med en på din egen alder der hører dårligt, vil du så helst have at de fortæller hvad de kan høre/ikke høre? Eller vil du hellere opdage det hver gang de svarer forkert, og du ikke kan forstå hvorfor (men ikke tør spørge) ?"*